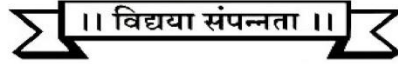

**PUNYASHLOK AHILYADEVVI HOLKAR
SOLAPUR UNIVERSITY, SOLAPUR**

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर
सोलापूर विद्यापीठ

NAAC Accredited-2022
'B++' Grade (CGPA-2.96)

**Faculty of Humanities
New Syllabus (CBCS)
B.A. Part III– Marathi (Sem. V & VI)**

(with effect from June 2024)

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर

बी. ए. भाग ३ - मराठी अभ्यासक्रम

शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५, २०२५-२६, २०२६-२७

सत्र पाचवे (w.e.f. June. 2024)

Paper No.	Code	Title of Paper	Semester Exam			L	P	Total Credits
			Theory	IA	Total			
Major (Mandatory)								
DSE - VII		साहित्यशास्त्र (पूर्वार्ध)	40	10	50	60	0	4
DSE - VIII		भाषाविज्ञान व व्याकरण (पूर्वार्ध)	40	10	50	60	0	4
DSE- IX		मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (११०१- १८००) (पूर्वार्ध)	40	10	50	60	0	4
DSE - X		उपयोजित मराठी (भाग १)	40	10	50	60	0	4
DSE – XI		आधुनिक मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह (ग्रामीण, दलित)	40	10	50	60	0	4
IA		१. ग्रंथ परीक्षण, चाचणी, गृहपाठ, वर्ग चर्चासत्र, वादविवाद, २. शैक्षणिक सहल, क्षेत्रीय संशोधन ४. स्थानिक लोकसाहित्य संकलन ५. बोलीचे संकलन ६. स्थानिक साहित्य इतिहास इ.		10	-			
					Total	250	300	20

पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर

बी. ए. भाग ३ - मराठी अभ्यासक्रम

शैक्षणिक वर्ष २०२४-२५, २०२५-२६, २०२६-२७

सत्र पाचवे (w.e.f. oct. 2024)

सत्र : सहावे

Paper No.	Code	Title of Paper	Semester Exam			L	P	Total Credits
			Theory	IA	Total			
Major (Mandatory)								
DSC - XII		साहित्यशास्त्र (उत्तरार्ध)	40	10	50	60	0	4
DSC - XIII		भाषाविज्ञान व व्याकरण (उत्तरार्ध)	40	10	50	60	0	4
DSC - XIV		मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (११०१-१८००) (उत्तरार्ध)	40	10	50	60	0	4
DSC - XV		उपयोजित मराठी (भाग २)	40	10	50	60	0	4
DSE - XVI		आधुनिक मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह (स्त्रीवादी, महानगरीय)	40	10	50	60	0	4
Add on Course (आवश्यक)		मराठी भाषा : संभाषण व लेखन कौशल्ये (कौशल्याधारित आवश्यक अभ्यासपत्रिका)	50	-	50	60	0	4
IA		१. ग्रंथ परीक्षण, चाचणी, गृहपाठ, वर्ग चर्चासत्र, वादविवाद, २. शैक्षणिक सहल, क्षेत्रीय संशोधन ४. स्थानिक लोकसाहित्य संकलन ५. बोलीचे संकलन ६. स्थानिक साहित्य इतिहास इ.		10	-			
Total					300	300	30	24

सत्र पाचवे
अभ्यासपत्रिका क्र. DSE - VII
साहित्यशास्त्र (पूर्वार्ध)

उद्दिष्टे :

गुण : ४०

- साहित्य कसे लिहावे आणि ते कसे वाचावे याचे आकलन करून देणे.
- लेखक का लिहितो, त्याच्या लेखनाचा वाचकांवर काय परिणाम होतो याची जाणीव करून देणे.
- साहित्य लक्षणांच्या विविध सिद्धांताचा परिचय करून देणे.
- साहित्याच्या भाषेचे स्वरूप लक्षात आणून देणे.
- शब्दशक्तीचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे.
- साहित्यमूल्यांचा परिचय करून देणे.

साहित्यशास्त्र (पूर्वार्ध)

अ.क्र.	अध्यापनाचे घटक	अध्यापन तासिका	श्रेयांक
१.	साहित्याची लक्षणे अ. भारतीय साहित्यशास्त्राचा परिचय १. शब्द, रस, रीती, ध्वनी, वक्रोक्ती, औचित्य व अलंकार ब. पाश्चात्य साहित्य लक्षणांचा स्थूल परिचय १. कल्पना, भावना, प्रज्ञा, शैली व लयबद्धता या लक्षणांच्या अनुरोधाने	१५	०१
२.	साहित्याची भाषा अ. व्यवहार भाषा आ. शास्त्रीय साहित्याची भाषा इ. ललित साहित्याची भाषा	१५	०१
३.	शब्दशक्ती अ. अभिधा आ. लक्षणा इ. व्यंजना	१५	०१
४.	साहित्यमूल्यां अ. भावनाशीलता आ. कल्पनिकता इ. अनुभवनिष्ठता ई. सामाजिकता उ. मानवतावाद	१५	०१
	एकूण	६०	०४

संदर्भ ग्रंथ :

१. काव्यशास्त्रप्रदीप : - स. रा. गाडगीळ, व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
२. अभिनव काव्यप्रकाश :- रा. श्री. जोग, व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
३. भारतीय साहित्यशास्त्र:- गणेश त्र्यंबक देशपांडे, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई.
४. साहित्यशास्त्र : स्वरूप आणि समस्या: - वसंत पाटणकर, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
५. साहित्यविचार :- भालचंद्र खांडेकर, अनमोल प्रकाशन, पुणे.
६. साहित्यविचार:- अरविंद वामन कुळकर्णी, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.
७. साहित्याचे अध्यापन आणि प्रकार:- संपादक श्री. पु. भागवत, सुधीर रसाळ आणि इतर, पॉप्युलर, मुंबई
८. मराठी वाङ्मयाभिरूचीचे विहंगमावलोकन:- रा. श्री. जोग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.
९. साहित्यविचार:- संपादक डॉ. दत्तात्रेय पुंडे, डॉ. स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
१०. साहित्य समीक्षा प्रदीप :- डॉ. सधीर रसाळ, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे
११. साहित्याची भाषा :- भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद
१२. शैलीमीमांसा :- दिलीप धोंडगे, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर

*****

अभ्यासपत्रिका क्र. DSE - VIII

भाषाविज्ञान (पूर्वार्ध)

उद्दिष्टे :

गुण : ४०

- मानवी जीवनातील भाषेचे स्वरूप व महत्त्व विद्यार्थ्यांना समजावून सांगणे.
- विद्यार्थ्यांमध्ये भाषाविषयक वैज्ञानिक दृष्टिकोन विकसित करणे.
- भाषिक संप्रेषणाचा परिचय करून देऊन भाषिक क्षमतांचा विकास करणे.
- भाषा परिवर्तनाचे स्वरूप स्पष्ट करणे.
- मराठी भाषेच्या व्याकरणाचे स्वरूप समजावून सांगणे.

भाषाविज्ञान (पूर्वार्ध):

अ.क्र.	अध्यापनाचे घटक	अध्यापन तासिका	श्रेयांक
१.	भाषा : संकल्पना व स्वरूप अ. भाषेची संकल्पना आ. भाषिक व भाषेतर संप्रेषण इ. भाषेची लक्षणे ई. भाषेची वैशिष्ट्ये आणि कार्ये	१५	०१
२.	ऐतिहासिक भाषाशास्त्र अ. भाषाकुल संकल्पना आणि मराठी भाषा आ. मराठी भाषेची पूर्वपीठिका इ. मराठी भाषेचा उत्पत्तिविषयक विचार ई. अंतर- बहिर्वर्तुळ सिद्धांत	१५	०१
३.	भाषिक परिवर्तन अ. भाषिक परिवर्तनाचे स्वरूप आ. ध्वनी परिवर्तन : कारणे व प्रकार इ. अर्थ परिवर्तन : कारणे व प्रकार	१५	०१
४.	मराठी व्याकरण अ. व्याकरण म्हणजे काय? आ. शब्दांच्या जाती इ. समास व समासाचे प्रकार	१५	०१
	एकूण	६०	०४

संदर्भ ग्रंथ :

१. भाषा आणि संस्कृती :- ना. गो. कालेलकर, मौज प्रकाशन, मुंबई.
२. भाषा, इतिहास आणि भूगोल :- ना. गो. कालेलकर, मौज प्रकाशन, मुंबई.
३. ध्वनिविचार :- ना. गो. कालेलकर, मौज प्रकाशन, मुंबई
४. भाषाविज्ञान परिचय :- संपादक स. गं. मालशे, द. दि. पुंडे, अंजली सोमण, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
५. भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक:- संपा. स. गं. मालशे, इनामदार, अंजली सोमण, पद्मगंधा, पुणे.
६. मराठीचे ऐतिहासिक भाषाशास्त्र :- र. रा. गोसावी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
७. भाषा व भाषाविज्ञान :- रमेश धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे.
८. भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा :- अनिल गवळी, हिरण्यकेशी प्रकाशन, पुणे.
९. सुगम मराठी व्याकरण व लेखन :- मो. रा. वाळिंबे, नितीन प्रकाशन, पुणे.
१०. शास्त्रीय मराठी व्याकरण :- मो. के. दामले, केशव भिकाजी ढवळे प्रकाशन, मुंबई.
११. मराठी व्याकरण परिचय :- राजशेखर हिरेमठ, मेहता पब्लिकेशन, पुणे.
१२. मराठी व्याकरण:- स्वरूपविचार :- लीला गोविलकर, शब्दालय प्रकाशन. श्रीरामपूर
१३. मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान :- महेंद्र कदम, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे

*****

अभ्यासपत्रिका क्र. DSE- IX
मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. ११०१ ते १८००) (पूर्वार्ध)

गुण : ४०

उद्दिष्टे:

- मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या परंपरा व इतिहास यांचा परिचय करून देणे.
- मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयातील निर्मितीच्या प्रेरणांचा परिचय करून देणे.
- मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये यांचा परिचय करून देणे.
- मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या सांस्कृतिक पार्श्वभूमीची उकल करणे.
- मध्ययुगीन कालखंडातील प्रमुख संप्रदाय व ग्रंथनिर्मिती यांचा अनुबंध स्पष्ट करणे.

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. ११०१ ते १८००) (पूर्वार्ध)

अ.क्र.	अध्यापनाचे घटक	अध्यापन तासिका	श्रेयांक
१.	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाची संकल्पना व स्वरूप अ. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाची संकल्पना आ. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप इ. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाची वाटचाल	१५	०१
२.	महानुभावीय वाङ्मय : प्रेरणा व स्वरूप अ. महानुभावीय वाङ्मयाच्या प्रेरणा व पार्श्वभूमी आ. महानुभावीय वाङ्मयाचे स्वरूप व तत्त्वज्ञान इ. महानुभावीय वाङ्मयाची ग्रंथसंपदा ई. महानुभावीय वाङ्मयाचा आचारधर्म	१५	०१
३.	वारकरी संप्रदाय : प्रेरणा, स्वरूप व वैशिष्ट्ये अ. वारकरी संप्रदायाच्या प्रेरणा व पार्श्वभूमी आ. वारकरी संप्रदायाचे स्वरूप व तत्त्वज्ञान इ. संत ज्ञानेश्वर, संत नामदेव, संतमेळा :- संत गोरा कुंभार, संत सावता माळी, संत नरहरी सोनार, संत चोखामेळा, संत कर्ममेळा, संत सेना महाराज, संत मुक्ताबाई, संत जनाबाई	१५	०१
४.	वारकरी संप्रदायाचा विस्तार अ. संत एकनाथ, संत तुकाराम आ. संत साहित्याची वैशिष्ट्ये इ. वारकरी संप्रदायाचा आचारधर्म	१५	०१
	एकूण	६०	०४

संदर्भ ग्रंथ :

१. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास:- ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
२. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास: खंड १ व २:- अ. ना. देशपांडे, व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
३. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास:- ह. श्री. शेणोलीकर, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर.
४. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास: खंड १ व २:- ल. रा. पांगारकर, विदर्भ मराठवाडा बुक कंपनी, पुणे.
५. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास :- प्र. न. जोशी
६. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ ते ३:- म. सा. प. प्रकाशन, पुणे.
७. प्राचीन मराठीच्या नवधारा:- रा. चिं. ढेरे, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर.
८. प्राचीन मराठी साहित्य संशोधन:- वि.भि. कोलते, श्री लेखन वाचन भांडार, पुणे.
९. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड २: - संपादक स. गं. मालशे, म. सा. प., पुणे.
१०. मराठी साहित्याचे आदिबंध :- उषा माधव देशमुख
११. विद्रोही तुकाराम :- आ. ह. साळुंखे
१२. संत साहित्यातील विद्रोह : - सुरेश शिंदे, ग्रंथाली प्रकाशन, पुणे
१३. पाच भक्ती संप्रदाय : र. रा. गोसावी, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे

*****

अभ्यासपत्रिका क्र. DSE-X
उपयोजित मराठी (भाग १)

उद्दिष्टे:

गुण : ४०

- विद्यार्थ्यांना पारिभाषिक शब्दांचा परिचय करून देवून शब्दांची नवनिर्मिती करण्यास प्रेरित करणे.
- संगणक युगात ई मराठी लेखनाचे महत्त्व सांगून लेखन करण्यास प्रवृत्त करणे.
- वाणिज्य आणि आर्थिक बाजारपेठेतील मराठीच्या वापराचे महत्त्व लक्षात आणून देणे.
- स्पर्धा परीक्षेतील मराठी भाषेचे महत्त्व विद्यार्थ्यांच्या लक्षात आणून देणे.
- स्पर्धा परीक्षेत यश संपादन करण्यासाठी विद्यार्थ्यांमध्ये भाषिक कौशल्याचा विकास करणे.

उपयोजित मराठी (पूर्वार्ध)

अ.क्र.	अध्यापनाचे घटक	अध्यापन तासिका	श्रेयांक
१.	उपयोजित मराठी; संकल्पना व स्वरूप अ. उपयोजित मराठी म्हणजे काय? आ. उपयोजित मराठीची व्याप्ती व उपयोगिता इ. उपयोजित मराठी व रोजगाराच्या शक्यता	१५	०१
२.	ई- मराठी लेखन अ. ई- मराठी लेखनाचे स्वरूप व मराठी कळफलक आ. ई- पत्रलेखन इ. ब्लॉग लेखन ई. विकीपिडीया लेखन	१५	०१
३.	स्पर्धा परीक्षा आणि मराठी भाषा अ. स्पर्धा परीक्षेतील मराठी भाषेचे स्वरूप व महत्त्व आ. स्पर्धा परीक्षेतील निबंधलेखन, सारांशलेखन इ. स्पर्धा परीक्षेतील मराठीच्या व्याकरणाचे स्वरूप ई. स्पर्धा परीक्षेच्या मुलाखतीची कौशल्ये	१५	०१
४.	बाजारपेठ आणि मराठी भाषा अ. शेअर बाजारची ओळख व त्यातील मराठीचे स्वरूप आ. सहकार क्षेत्र, न्यायपालिकेतील मराठी इ. बँक व्यवहारातील मराठी ई. बाजारपेठीय मराठीशी संबंधित रोजगाराच्या शक्यता	१५	०१
	एकूण	६०	०४

संदर्भ ग्रंथ :

१. व्यावहारिक मराठी :- ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
२. व्यावहारिक मराठी: - स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
३. भाषिक सर्जन आणि उपयोजन:- संपा. राजन गवस, अरुण शिंदे, गोमटेश्वर पाटील, दर्या प्रकाशन, पुणे.
४. व्यावहारिक मराठी :- संपा. कल्याण काळे, द.दि.पुंडे
५. उपयोजित मराठी :- नरेंद्र मारवाडे, कैलाश पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद.
६. व्यावहारिक मराठी :- प्रकाश परब, मिथुन प्रकाशन, मुंबई.
७. शेअर बाजार:- महेश चंद्र कौशिक, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद
८. इंटराडे ट्रेडिंग - इंद्रजीत शायराज, अनुवाद- जुई पालेकर, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद.
९. व्यावहारिक मराठी :- सयाजीराजे मोकाशी, रंजना नेमाडे, शेतकरी साहित्य इर्जिक परिषद, सांगोला
१०. व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी:- चं. वि. जोशी, ऋतू प्रकाशन, अहमदनगर.
११. उपयोजित मराठी:- शंकरानंद येडले, संस्कार प्रकाशन, लातूर.
१२. उपयोजित मराठी:- संजय लांडगे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे.
१३. स्पर्धा परीक्षा संपूर्ण मार्गदर्शक :- आनंद पाटील, स्टडी सर्कल पब्लिकेशन, पुणे.

*****

आधुनिक मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह : (ग्रामीण व दलित)

उद्दिष्टे:

गुण : ४०

- आधुनिक मराठी साहित्यातील प्रवाहांच्या निर्मितीची पार्श्वभूमी समजावून घेणे.
- ग्रामीण व दलित साहित्य प्रवाहाची संकल्पना, प्रेरणा, स्वरूप व वैशिष्ट्ये विशद करणे.
- ग्रामीण व दलित साहित्य प्रवाहांचा उद्गम व विकास स्पष्ट करणे.
- ग्रामीण कादंबरीचे स्वरूप सांगून नेमलेल्या साहित्यकृतीतील आशयसूत्रे, ग्रामीण जीवनचित्रण, भाषा आदींचे वेगळेपण स्पष्ट करणे.
- दलित, भटक्या आत्मकथनांचे स्वरूप समजावून घेऊन, नेमलेल्या साहित्यकृतीतील आशय, सामाजिकता, वैचारिकता, भाषा यांचे स्वरूप समजावून सांगणे.
- विद्यार्थ्यांना पारिभाषिक शब्दांचा परिचय करून देऊन पारिभाषिक शब्दांची नवनिर्मिती करण्यास प्रेरित करणे

आधुनिक मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह: (ग्रामीण व दलित)

अ.क्र.	अध्यापनाचे घटक	अध्यापन तासिका	श्रेयांक
१.	ग्रामीण साहित्य : संकल्पना व स्वरूप अ. ग्रामीण साहित्य: प्रेरणा व वैशिष्ट्ये आ. ग्रामीण कादंबरीचे स्वरूप व वाटचाल इ. ग्रामीण साहित्यातील समाजजीवन ई. ग्रामीण साहित्याची भाषा	१५	०१
२.	नेमलेली साहित्यकृती; असं जगणं तोलाचं : शेषराव मोहिते देशमुख आणि कंपनी, दुसरी आवृत्ती, २००९. अ. शेषराव मोहिते: व्यक्ती आणि वाङ्मय आ. असं जगणं तोलाचं कादंबरीचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये इ. कादंबरीतील आशयसूत्रे व व्यक्तिचित्रणे ई. असं जगणं तोलाचं मधील वातावरण व भाषाशैली	१५	०१
३.	दलित साहित्य : संकल्पना व स्वरूप अ. दलित साहित्य : प्रेरणा, व वैशिष्ट्ये आ. दलित साहित्याचे स्वरूप व वाटचाल इ. दलित आत्मकथनाची सामाजिक, सांस्कृतिक पार्श्वभूमी ई. दलित आत्मकथनाची भाषा	१५	०१
४.	नेमलेली साहित्यकृती; देशोधडी: नारायण भोसले मनोविकास प्रकाशन, पुणे	१५	०१

	अ. नारायण भोसले: व्यक्ती आणि वाङ्मय आ. देशोधडी आत्मकथनाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये इ. देशोधडीतील आशयसूत्रे व व्यक्तिचित्रणे ई. देशोधडीमधील वातावरण व भाषाशैली		
	एकूण	६०	०४

संदर्भ ग्रंथ :

१. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : खंड सातवा (१९५० ते २०००) :- महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
२. ग्रामीणता, साहित्य आणि वास्तव :- आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे.
३. ग्रामीण साहित्य: चिंतन आणि चर्चा :- वासुदेव मुलाटे, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद.
४. ग्रामीण साहित्य: एक चिंतन :- द. ता. भोसले, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
५. ग्रामीण साहित्य : प्रेरणा आणि प्रयोजन:- श्रीराम गुंदेकर, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे.
६. ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि शोध:- नागनाथ कोत्तापल्ले, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद.
७. ग्रामीण वाङ्मयाचा इतिहास :- चंद्रकुमार नलगे, रिया पब्लिकेशन, कोल्हापूर.
८. ग्रामीण साहित्य : प्रवाह आणि परिस्थिती:- वामन जाधव, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
९. साठोत्तरी साहित्य प्रवाह खंड १ व २:- प्रल्हाद लुलेकर, सायन पब्लिकेशन प्रा.लि. पुणे
१०. दलित साहित्य: उद्गम आणि विकास:- योगेंद्र मेश्राम, मंगेश प्रकाशन, नागपूर.
११. दलित साहित्य: वेदना आणि विद्रोह:- भालचंद्र फडके, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे
१४. निळी पहाट : - रा. ग. जाधव, विजय प्रकाशन, नागपूर.
१५. दलित साहित्य: चर्चा आणि चिंतन:- गंगाधर पानतावणे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद.
१६. दलित चळवळ आणि साहित्य:- कृष्णा किरवले, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, २००५
१७. दलित साहित्य : उद्गम आणि विकास :- अविनाश सांगोलेकर, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, प्र.आ. २०१०.
१८. सहा दलित आत्मकथने: एक चिंतन:- वासुदेव मुलाटे, कैलास पब्लिकेशन, औरंगाबाद.
१९. दलित आत्मचरित्र: साहित्य आणि समाज:- रमेश धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि., पुणे.
२०. आधुनिक मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह:- संपा. डॉ. डी. आर. गायकवाड, आणि डॉ. आर. व्ही. शिंदे, गिरीजा प्रकाशन, सोलापूर.

*****

सत्र सहावे
अभ्यासपत्रिका क्र. DSE - XII
साहित्यशास्त्र (उत्तरार्ध)

उद्दिष्टे:

गुण : ४०

- साहित्याच्या विविध प्रयोजनांचा परिचय करून देणे.
- साहित्य प्रकारांच्या संकल्पना समजून सांगणे.
- साहित्य निर्मितीच्या कारणांची चर्चा करून विद्यार्थ्यांमध्ये साहित्याची आवड निर्माण करणे.
- साहित्यविषयक विचार आणि जाणवा निर्माण करणे.
- साहित्य हे कलानंद देत असते याचा परिचय करून देणे.

साहित्यशास्त्र (उत्तरार्ध)

अ.क्र.	अध्यापनाचे घटक	अध्यापन तासिका	श्रेयांक
१.	साहित्याची प्रयोजने अ. प्राचीन :- यश, अर्थ, व्यवहार विज्ञान, अशुभ निवारण, उपदेश व आनंद ब. आधुनिक :- पलायनवाद, स्वप्नरंजन, जिज्ञासापूर्ती, आत्माविष्कार व उद्धोधन,	१५	०१
२.	साहित्य प्रकारांचा अभ्यास अ. कविता आ. कथा इ. कादंबरी ई. नाटक	१५	०१
३.	साहित्य निर्मितीची कारणे अ. साहित्य निर्मितीचे स्वरूप आ. प्रतिभा, कल्पनाशक्ती, बहुश्रुतता व स्फूर्ती इ. मानसिक स्वास्थ्य, देश- काल व परिस्थिती	१५	०१
४.	काव्यानंद अ. काव्यानंदाचे स्वरूप आ. काव्यानंद उत्पत्ती इ. तादात्म्य, पुनःप्रत्यय, जिज्ञासापूर्ती	१५	०१
	एकूण	६०	०४

संदर्भ ग्रंथ :

१. काव्यशास्त्रप्रदीप :- स. रा. गाडगीळ, व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
२. अभिनव काव्यप्रकाश :- रा. श्री. जोग, व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
३. भारतीय साहित्यशास्त्र :- गणेश त्र्यंबक देशपांडे, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई.
४. साहित्यशास्त्र: स्वरूप आणि समस्या:- वसंत पाटणकर, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
५. साहित्यविचार:- भालचंद्र खांडेकर, अनमोल प्रकाशन, पुणे.
६. साहित्यविचार:- अरविंद वामन कुळकर्णी, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे.
७. साहित्याचे अध्यापन आणि प्रकार:- संपादक श्री. पु. भागवत, सुधीर रसाळ व इतर, पॉप्युलर, मुंबई
८. मराठी वाङ्मयाभिरूचीचे विहंगमावलोकन:- रा. श्री. जोग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.
९. साहित्यविचार:- संपादक डॉ. दत्तात्रेय पुंडे, डॉ. स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
१०. साहित्य समीक्षा प्रदीप:- डॉ. सुधीर रसाळ, मेहता पब्लिशिंग हाऊस. पुणे
११. काव्यशास्त्र: आकलन आणि आस्वाद:- उदय जाधव, कैलास पब्लिकेशन, औरंगाबाद
१२. नवे साहित्यशास्त्र :- यशवंत मनोहर
१३. कवितेचे अध्यापन :- अशोक केळकर
१४. कथा: संकल्पना व स्वरूप :- सुधा जोशी, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
१५. कादंबरी: एक साहित्यप्रकार:- हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई

*****

अभ्यासपत्रिका क्र. DSE -XIII

भाषाविज्ञान (उत्तरार्ध)

उद्दिष्टे :

गुण : ४०

- मानवी जीवनातील भाषेचे स्वरूप व महत्त्व विद्यार्थ्यांना समजावून सांगणे.
- विद्यार्थ्यांमध्ये भाषाविषयक वैज्ञानिक दृष्टिकोन विकसित करणे.
- आधुनिक भाषाविज्ञानाचा परिचय करून देणे.
- भाषेच्या वर्णनात्मक अभ्यासपद्धतीचे महत्त्व पटवून देणे.
- मराठी भाषा आणि बोलींचा सहसंबंध तपासणे.
- मराठीचा इतर भाषांशी आलेला संबंध तपासणे.
- मराठीच्या व्याकरणाचा विचार समजून सांगणे.

भाषाविज्ञान (उत्तरार्ध):

अ.क्र.	अध्यापनाचे घटक	अध्यापन तासिका	श्रेयांक
१.	वर्णनात्मक भाषाविज्ञान अ. वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाचे स्वरूप आ. वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाचे वेगळेपण इ. स्वनिमविचार: स्वन, स्वनिम, स्वनांतरे ई. रूपिमविचार: रूप, रूपिम, रूपिकांतरे	१५	०१
२.	मराठी भाषा आणि बोली अ. भाषा आणि बोली: संकल्पना आ. मराठीच्या बोलीचे स्वरूप इ. मराठीच्या बोलींचा परिचय ई. अहिराणी व वऱ्हाडी बोलीचा परिचय	१५	०१
३.	मराठी आणि इतर भाषा अ. भाषिक परिणाम म्हणजे काय ? आ. मराठी आणि फारसी इ. मराठी आणि कन्नड ई. मराठी आणि इंग्रजी	१५	०१
४.	मराठीचे व्याकरण अ. मराठीची स्वनमाला : स्वर, व्यंजन आ. विभक्ती विचार (वाद अभिप्रेत नाही) इ. प्रयोग आणि त्याचे प्रकार	१५	०१
	एकूण	६०	०४

संदर्भ ग्रंथ :

१. भाषा आणि संस्कृती :- ना. गो. कालेलकर, मौज प्रकाशन, मुंबई.
२. भाषा: इतिहास आणि भूगोल :- ना. गो. कालेलकर, मौज प्रकाशन, मुंबई.
३. ध्वनिविचार :- ना. गो. कालेलकर, मौज प्रकाशन, मुंबई
४. भाषाविज्ञान परिचय :- संपादक स. गं. मालशे, द. दि. पुंडे, अंजली सोमण, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
५. भाषाविज्ञान: वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक:- संपा. स. गं. मालशे, इनामदार, अंजली सोमण, पद्मगंधा, पुणे.
६. मराठीचे ऐतिहासिक भाषाशास्त्र :- र. रा. गोसावी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
७. भाषा व भाषाविज्ञान :- रमेश धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे.
८. भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा :- अनिल गवळी, हिरण्यकेशी प्रकाशन, पुणे.
९. सुगम मराठी व्याकरण व लेखन :- मो. रा. वाळिंबे, नितीन प्रकाशन, पुणे.
१०. शास्त्रीय मराठी व्याकरण :- मो. के. दामले, केशव भिकाजी ढवळे प्रकाशन, मुंबई.
११. मराठी व्याकरण परिचय :- राजशेखर हिरेमठ, मेहता पब्लिकेशन, पुणे.
१२. मराठी व्याकरण स्वरूपविचार :- लीला गोविलकर, शब्दालय प्रकाशन. श्रीरामपूर
१३. मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान :- महेंद्र कदम, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
१४. मराठी भाषा: व्यवस्था आणि अध्यापन:- चं. द. इंदापूरकर
१५. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत आणि उपयोजन:- मिलींद मालशे, मौज प्रकाशन, मुंबई

*****

अभ्यासपत्रिका क्र. DSE-XIV

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (११०१ ते १८००) (उत्तरार्ध)

उद्दिष्टे:

गुण: ४०

- मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाची परंपरा व इतिहास यांचा परिचय करून घेणे.
- मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयातील निर्मितीच्या प्रेरणांचा परिचय करून घेणे.
- मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये यांचा परिचय करून घेणे.
- पंडिती व शाहिरी वाङ्मयाच्या सांस्कृतिक पार्श्वभूमीची उकल करणे.
- मध्ययुगीन कालखंडातील इतिहास आणि बखर यांचा अनुबंध स्पष्ट करणे.
- मध्ययुगीन कालखंडातील विविध संप्रदायांच्या विचारांचा परिचय करून देणे.

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (११०१ ते १८००) (उत्तरार्ध)

अ.क्र.	अध्यापनाचे घटक	अध्यापन तासिका	श्रेयांक
१.	पंडिती वाङ्मयाचे स्वरूप अ. पंडिती वाङ्मय : प्रेरणा, स्वरूप व वैशिष्ट्ये आ. मुक्तेश्वर, वामन पंडित इ. रघुनाथ पंडित, सामराज ई. श्रीधर व मोरोपंत	१५	०१
२.	शाहिरी वाङ्मय: प्रेरणा व स्वरूप अ. शाहिरी वाङ्मयाच्या उदयाची पार्श्वभूमी व स्वरूप आ. पोवाडा व लावणीचे स्वरूप इ. अनंत फंदी, रामजोशी ई. प्रभाकर व होनाजी बाळा	१५	०१
३.	बखर वाङ्मयाचे स्वरूप अ. बखर वाङ्मय: प्रेरणा, स्वरूप व वैशिष्ट्ये आ. महिकावतीची बखर इ. सभासद बखर ई. होळकरांची कैफियत	१५	०१
४.	मध्ययुगीन संप्रदायांचा विचार अ. नाथ संप्रदाय आ. नागेश संप्रदाय इ. दत्त संप्रदाय ई. सूफी संप्रदाय	१५	०१
	एकूण	६०	०४

संदर्भ ग्रंथ :

१. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास:- ल.रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
२. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : खंड १ व २:- अ. ना. देशपांडे, व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
३. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास:- इ. श्री. शेणोलीकर, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर.
४. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ व २:- ल. रा. पांगारकर, विदर्भ मराठवाडा बुक कंपनी, पुणे.
५. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा विवेचक इतिहास :- प्र. न. जोशी
६. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास: खंड १ ते ३:- म. सा. प. प्रकाशन, पुणे.
७. प्राचीन मराठीच्या नवधारा:- रा. चिं. ढेरे, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर.
८. प्राचीन मराठी साहित्य संशोधन :- वि. भि. कोलते, श्री लेखन वाचन भांडार, पुणे.
९. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : खंड २: - संपादक स. गं. मालशे, म.सा.प., पुणे.
१०. मराठी साहित्याचे आदिबंध :- उषा माधव देशमुख
११. विद्रोही तुकाराम :- आ. ह. साळुंखे
१२. पाच भक्ती संप्रदाय : र. रा. गोसावी, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
१३. वीरशैव, इतर धर्म आणि समाज :- सूर्यकांत घोरे

*****

अभ्यासपत्रिका क्र. DSE-XV
उपयोजित मराठी (भाग २)

उद्दिष्टे:

गुण : ४०

- मराठी भाषेचे विविध क्षेत्रातील महत्त्व व उपयोजन विद्यार्थ्यांना समजावून सांगणे.
- जाहिरात कलेची उपयुक्तता स्पष्ट करून संहिता लेखनाचे कौशल्य शिकविणे.
- प्रसारमाध्यमे आणि बदलत्या जीवनशैलीची गरज ओळखून विद्यार्थ्यांमध्ये निवेदन कौशल्ये विकसित करणे.
- ग्रंथपरीक्षांचे महत्त्व व स्वरूप सांगून, त्याचे कौशल्य विद्यार्थ्यांना अवगत करून देणे.
- विद्यार्थ्यांमध्ये साहित्य कलेची आवड निर्माण होण्यासाठी विविध साहित्य सहलींचे आयोजन करून प्रवासवर्णने, स्थल, निसर्ग इ. स्वानुभवपर लेखन करून घेणे.

उपयोजित मराठी (उत्तरार्ध)

अ.क्र.	अध्यापनाचे घटक	अध्यापन तासिका	श्रेयांक
१.	जाहिरात लेखन अ. जाहिरात: संकल्पना व स्वरूप आ.जाहिरातीचे महत्त्व आणि प्रकार इ. जाहिरात लेखन व भाषा कौशल्य ई. जाहिरात संहिता लेखन (वृत्तपत्र, आकाशवाणी, दूरदर्शन)	१५	०१
२.	निवेदनाचे स्वरूप अ. निवेदनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती आ.निवेदन कौशल्याचे महत्त्व आणि प्रकार इ. आकाशवाणीसाठीचे निवेदन कौशल्य ई. दूरचित्रवाणीचे निवेदन कौशल्य	१५	०१
३.	ग्रंथ परीक्षण अ. ग्रंथ परीक्षांचे स्वरूप, महत्त्व आणि व्याप्ती आ.साहित्यकृतीच्या समीक्षांचे स्वरूप इ. कथासंग्रहाचे परीक्षण ई. कवितासंग्रहाचे परीक्षण	१५	०१
४.	माहिती तंत्रज्ञान आणि मराठी भाषा अ. एम. एस. वर्ड आ.एम. एस. एक्सेल इ. पॉवर पॉइंट प्रेझेंटेशन ई. ऑनलाईन नोकरीसाठी अर्ज करण्याचे कौशल्य	१५	०१
	एकूण	६०	०४

संदर्भ ग्रंथ :

१. व्यावहारिक मराठी :- ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
२. व्यावहारिक मराठी: - स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
३. भाषिक सर्जन आणि उपयोजन:- संपा. राजन गवस, अरुण शिंदे, गोमटेश्वर पाटील, दर्या प्रकाशन, पुणे.
४. व्यावहारिक मराठी:- संपा. कल्याण काळे, द. दि. पुंडे
५. उपयोजित मराठी :- नरेंद्र मारवाडे, कैलाश पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद.
६. व्यावहारिक मराठी :- प्रकाश परब, मिथुन प्रकाशन, मुंबई.
७. शेअर बाजार:- महेशचंद्र कौशिक, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद
८. इंटराडे ट्रेडिंग:- इंद्रजीत शायराज, अनुवाद- जुई पालेकर, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद.
९. व्यावहारिक मराठी :- सयाजीराजे मोकाशी, रंजना नेमाडे, शेतकरी साहित्य इर्जिक परिषद, सांगोला
१०. व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी:- चं. वि. जोशी, ऋतू प्रकाशन, अहमदनगर.
११. उपयोजित मराठी:- शंकरानंद येडले, संस्कार प्रकाशन, लातूर.
१२. उपयोजित मराठी:- संजय लांडगे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे.
१३. स्पर्धा परीक्षा संपूर्ण मार्गदर्शक :- आनंद पाटील, स्टडी सर्कल पब्लिकेशन, पुणे.
१४. ओळख माहिती तंत्रज्ञानाची :- जे. ओ. लियरी आणि लिंडा आय, ओ. लियरी

*****

अभ्यासपत्रिका क्र. DSE- XVI
आधुनिक मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह : (स्त्रीवादी व महानगरीय)

उद्दिष्टे:

गुण : ४०

- आधुनिक मराठी साहित्यातील प्रवाहांच्या निर्मितीची पार्श्वभूमी समजावून घेणे.
- स्त्रीवादी व महानगरीय साहित्य प्रवाहाची संकल्पना, प्रेरणा, स्वरूप व वैशिष्ट्ये विशद करणे.
- स्त्रीवादी व महानगरीय साहित्य प्रवाहांचा उद्गम व विकास स्पष्ट करणे.
- स्त्रीवादी कवितेचे स्वरूप सांगून, नेमलेल्या साहित्यकृतीतील आशयसूत्रे, ग्रामीण जीवनचित्रण, भाषा यांचे वेगळेपण स्पष्ट करणे.
- महानगरीय कथा साहित्याचे स्वरूप समजावून घेऊन, नेमलेल्या साहित्यकृतीतील आशय, सामाजिकता, वैचारिकता, भाषा आदींची विद्यार्थ्यांना ओळख करून देणे.

आधुनिक मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह : (स्त्रीवादी व महानगरीय)

अ.क्र.	अध्यापनाचे घटक	अध्यापन तासिका	श्रेयांक
१.	स्त्रीवादी साहित्य: संकल्पना व स्वरूप अ. स्त्रीवादी साहित्याच्या प्रेरणा व वैशिष्ट्ये आ. स्त्रीवादी कवितेचे स्वरूप व वाटचाल इ. स्त्रीवादी कवितेतील तत्त्वज्ञान व समाजजीवन ई. स्त्रीवादी कवितेची भाषा	१५	०१
२.	नेमलेली साहित्यकृती; मी कोण? : जुल्फी शेख, युगसंवाद प्रकाशन, नागपूर अ. जुल्फी शेख : व्यक्ती आणि वाङ्मय आ. मी कोण? या कवितेचे स्वरूप इ. कवितेची आशयसूत्रे ई. कवितेतील तत्त्वज्ञान व भाषाशैली	१५	०१
३.	महानगरीय साहित्य : संकल्पना व स्वरूप अ. महानगरीय साहित्य : प्रेरणा व वैशिष्ट्ये आ. महानगरीय साहित्याचे स्वरूप व वाटचाल इ. महानगरीय साहित्याची सामाजिक, सांस्कृतिक पार्श्वभूमी ई. महानगरीय साहित्याची भाषा	१५	०१
४.	नेमलेली साहित्यकृती; (कदाचित) इमॅजिनरी: गणेश मतकरी, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई, २०१८ अ. गणेश मतकरी: व्यक्ती आणि वाङ्मय	१५	०१

आ. (कदाचित) इमॅजिनरीचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये इ. (कदाचित) इमॅजिनरीमधील कथांची आशयसूत्रे व व्यक्तिचित्रणे ई. (कदाचित) इमॅजिनरीमधील वातावरण व भाषाशैली			
	एकूण	६०	०४

संदर्भ ग्रंथ :

१. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास : खंड सातवा (१९५० ते २०००) :- महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
२. स्त्रीवाद :- संपादक सुमती लांडे, श्रुती तांबे, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर.
३. स्त्रीवादी समीक्षा:स्वरूप आणि उपयोजन:- अश्विनी धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन पुणे.
४. भारतीय संदर्भातून स्त्रीवाद:समीक्षा आणि उपयोजन:- शोभा नाईक, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
५. स्त्रीवाद आणि मराठी साहित्य:- वंदना महाजन, विजय प्रकाशन, नागपूर.
६. मिळून साऱ्याजणी विशेषांक २००३:- संपादक विद्या बाळ
७. आधुनिक मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह:- संपा. डॉ. डी. आर. गायकवाड, डॉ. आर. व्ही. शिंदे, गिरीजा प्रकाशन , सोलापूर.
८. कादंबरी: एक साहित्यप्रकार:- हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई
९. १९८० नंतरचे मराठी साहित्य: स्वरूप आणि समीक्षा:- संपा. जयद्रथ जाधव आणि भरत देशमुख, अरूणा प्रकाशन लातूर
१०. जागतिकीकरणानंतरचे मराठी साहित्य:- संपा. नागनाथ कोत्तापल्ले, दत्ता भगत, सायन प्रकाशन, पुणे
११. महानगरीय वास्तव: भारतीय कादंबऱ्यांच्या संदर्भात :- संपा. सूर्यकांत आजगावकर, ललित, मुंबई
१२. मुस्लीम मराठी साहित्य :- अक्रम पठाण, युगसाक्षी प्रकाशन, नागपूर
१३. मुस्लीम मराठी साहित्य: एक आकलन :- मेहबुब सय्यद, सावित्रीबाई फुले प्रकाशन, पुणे

*****

Add on Course

(कौशल्यावर आधारित आवश्यक अभ्यासपत्रिका)

मराठी भाषा : संभाषण व लेखन कौशल्ये

उद्दिष्टे :

गुण : ४०

- भाषिकदृष्ट्या विद्यार्थ्यांचे व्यक्तिमत्त्व प्रगल्भ व विकसित करणे.
- मराठीतील भाषिक कौशल्ये समजून घेण्यास प्रवृत्त करणे.
- विद्यार्थ्यांना संभाषण कौशल्य आत्मसात करण्यास प्रवृत्त करणे.
- लेखन कौशल्याचे व्यावसायिक महत्त्व समजून देणे.
- मराठीतील भाषिक कौशल्यावर आधारित अर्थाजनाच्या संधी लक्षात आणून देणे.

मराठी भाषा : संभाषण व लेखन कौशल्ये

अ. क्र.	अध्यापनाचे घटक	अध्यापन तासिका	श्रेयांक
१.	संभाषण कौशल्ये अ. भाषण, संभाषण: संकल्पना व स्वरूप आ. भाषणाचे प्रकार इ. संभाषणाचे प्रकार ई. आधुनिक माध्यामांतील संभाषण (मोबाईल, गूगलमीट, झूम, टीचमिन्ट इत्यादी)	१५	०१
२.	वाचन कौशल्ये अ. वाचन कौशल्ये म्हणजे काय? आ. वाचनाचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये इ. वाचनाचे प्रकार (मूक वाचन, प्रकट वाचन, अभिवाचन) ई. वाचिक अभिनय (आवाज, आशयानुरूप संवाद इ.)	१५	०१
३.	संगणकीय कौशल्ये अ. मराठी टंकलेखन आ. टंकलेखन दुरुस्तीचे प्रकार (कीबोर्डवरील संक्षिप्त खुणा) इ. पीपीटीचे प्रकार ई. पीपीटी सादरीकरणाचे कौशल्य	१५	०१
४.	लेखन कौशल्ये अ. लेखन कौशल्याचे स्वरूप व प्रकार आ. ललित आणि ललितेतर लेखनातील फरक इ. ई मेलवरील लेखन कौशल्ये ई. संगणकीय लेखन : औपचारिक, अनौपचारिक	१५	०१
	एकूण	६०	०४

संदर्भ ग्रंथ :

१. व्यावहारिक मराठी:- ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
२. मराठी भाषिक कौशल्य विकास:- संपा. डॉ. पृथ्वीराज तौर, अथर्व पब्लिकेशन, जळगाव.
३. संभाषण चातुर्य:- आशा परूळेकर, उन्मेष प्रकाशन, पुणे.
४. संभाषण चातुर्य:- ह. अ. भावे, वरदा प्रकाशन, पुणे.
५. कला संभाषणाची:- नीलम ताटके, डायमंड पब्लिकेशन्स, पुणे.
६. वाचन: का व कसे ?:- वा. शि. आपटे, वरदा प्रकाशन, पुणे.
७. वाचन कौशल्य : कृती, गती आणि प्रगती:- मेघमाला राजगरू, उन्मेष प्रकाशन, पुणे.
८. वाचन विकास :- अशोक इंगवले, इंद्रायणी साहित्य प्रकाशन, पुणे.
९. वाचन संस्कार :- सतीश पोरे, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.
१०. वाचनसंस्कृती : आक्षेप आणि अपेक्षा:- नरेंद्र लांजेवार, विजय प्रकाशन, नागपूर.
११. लिहित्या लेखकाचं वाचन:- विलास सारंग, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई.
१२. वाचिक अभिनय:- श्रीराम लागू, राजहंस प्रकाशन, पुणे.

*****

प्राचार्य डॉ. महेंद्र कदम
अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ